

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

aris javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

Kako široko je razumevanje varnosti v lokalnih skupnostih – stališča županov nekaterih občin v Posavju

PROF. DR. ANDREJ SOTLAR, FAKULTETA ZA VARNOSTNE VEDE UNIVERZE V MARIBORU

BERNARDA TOMINC, FAKULTETA ZA VARNOSTNE VEDE UNIVERZE V MARIBORU

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

Uvod

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je treba razumeti v najširšem pomenu, ki temelji na »človekocentričnemu« pojmovanju in zaznavanju varnosti.

Občine imajo kar nekaj zakonskih pristojnosti na področju zagotavljanja varnosti, ki izhajajo iz Zakona o lokalni samoupravi, Zakona o občinskem redarstvu, Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Zakona o gasilstvu in celo Zakona o obrambi.

Ker se občine po velikosti, kadrovskih in materialnih kapacitetah ter glede varnostne problematike razlikujejo, ni nepomembno, kako župani razumejo in obravnavajo varnost, varnostne pojave in probleme.

Tisto, kar je uradna ocena stanja varnosti in njenega zagotavljanja na državni ravni, namreč vedno ne velja tudi za občine ali regije.

Čeprav v Sloveniji še nimamo pokrajin kot političnoupravnih entitet in govorimo zgolj o statističnih regijah, se te vse pogosteje pojavljajo in nastopajo kot zakrožene in relativno usklajene entitete, tudi ko gre za varnostno problematiko.

V prispevku predstavljamo varnostno problematiko statistične regije Posavja skozi oči županov petih od njenih šestih občin, s katerimi smo opravili poglobljene intervjuje.

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

aris
Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

Nekaj značilnosti Posavja

Posavje skozi podatke Statističnega urada RS za leto 2022

Število občin	6	Radeče, Sevnica, MO Krško, Kostanjevica na Krki, Brežice in Bistrica ob Sotli
Velikost območja	968 km ²	Druga najmanjša v RS
Število prebivalcev	75.000	Četrta najmanjša v RS
Poseljenost	78/km ²	Med manj poseljenimi v RS
Stopnja delovne dejavnosti	69,5 %	Višja od povprečja RS
Delež delovnih migrantov v druge regije	35,2 %	Tretji najvišji v RS
Povprečna neto plača	1.250 Eur	69 Eur nižja od povprečja RS
BDP na prebivalca	21.132 Eur	21,8 % nižji od povprečja RS
Splošno zadovoljstvo z življenjem	7,6	Enako povprečju RS
Stopnja resne materialne prikrajšanosti	0,9 % oseb	Druga najnižja v RS
Stopnja tveganja revščine	12,1 % oseb	Enaka povprečju RS

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

Nekaj značilnosti Posavja

Regija, za katero so značilni predvsem trije dejavniki, vsak od njih predstavlja določeno kakovost, a hkrati tudi izziv, ki po pomenu presega meje občin in regije kot celote:

- energetska infrastruktura (NEK; 5 HE; TE; proizvedeno 45 % vse el. energije v RS; pokriva 20 % vseh potreb po el. energiji v RS + 16 % potreb na Hrvaškem).
- prometna infrastruktura (skozi Posavje teče deseti evropski prometni koridor, ki se v praksi kaže v glavni železniški in avtocestni povezavi med Srednjo Evropo in Zahodnim Balkanom; v Cerkljah ob Krki (Občina Brežice) je edino vojaško letališče v Sloveniji)
- obmejno območje (štiri občine so obmejne; v Posavju sta bila pred vstopom Hrvaške v schengenski režim največja mednarodna mejna prehoda iz Slovenije v smeri Zahodnega Balkana (Dobova, železnica in Obrežje, avtocesta. Na tem območju se je odvilo tudi največ problematike v t. i. migrantski krizi leta 2015. Poleti 2024 je bil na Obrežju vzpostavljen Center za registracijo in obravnavo tujcev, ki so nedovoljeno prestopili državno mejo)

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

Varnost v Posavju skozi oči županov

O razumevanju varnosti

Intervjuvani župani varnost razumejo širše kot zgolj vprašanje večje ali manjše prisotnosti kriminalitete ali nevarnosti. Široko pojmovanje varnosti v praksi pomeni, da je županom prvenstvena skrb za kakovost življenja prebivalcev v njihovi občini, ki jo želijo zagotavljati z različnimi mehanizmi (tudi varnostnimi), pri čemer se je treba zavedati omejitev občin, ko gre za njihove pristojnosti.

O stanju varnosti in varnostnih izzivih

Župani so poudarili, da je stanje varnosti v njihovi občini stabilno, da pa določeni dogodki med prebivalstvom vnašajo nemir (npr. romska problematika, ilegalni prehodi meje, premoženjska kriminaliteta). Določeno dinamiko prinaša tudi povečano priseljevanje delavcev in njihovih družin z Zahodnega Balkana ter njihovo počasno integriranje v večinsko družbo.

Posavje je bilo tradicionalno poznano po poplavah, ki so ponekod še vedno relativno pogoste (npr. v Kostanjevici na Krki), medtem ko se je stanje v porečju Save izboljšalo (posavske HE niso pomembne samo v energetskega smislu, ampak tudi zaradi zagotavljanja poplavne varnosti)

Varnosti oz. ogroženost v kontekstu delovanja NEK, saj njeno vplivno območje bistveno presega meje Mestne občine Krško, še posebej, ker se načrtuje izgradnja NEK 2. Prisotnost vojaškega letališča Cerklje ob Krki predstavlja za župane tudi določeno potencialno tveganje.

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

O organiziranju in delovanju na področju zagotavljanja varnosti

Občine se zelo angažirajo na področju zaščite in reševanja, kjer poleg civilne zaščite skrbijo za organizacijo in financiranje gasilske službe (72 PGD, 2 PIGD, poklicna gasilska enota KK) – problem majhnih občin v podvajanju sil in sredstev, ko gre za civilno zaščito in gasilce

Občinska redarska služba je večinoma organizirana v okviru medobčinskega inšpektorata kot skupnega prekrškovnega organa občinskih uprav občin, vendar tu ne gre za večje število redarjev. Glede občinskega programa varnosti, ki ga določa »ZORed« (2006), se župani zavedajo, da je neka struktura programa predpisana, da jo tudi v njihovih občinah poskušajo zadostiti, se pa ne obremenjujejo preveč z (ne)celovitostjo teh programov (o čemer smo jih spraševali), ampak se posvečajo predvsem rešitvam v praksi.

O reševanju problemov v praksi

Obstaja določena diskrepanca med tistim, kaj ljudje (in država) pričakujejo od županov in občin, in tistim, kar so njihove dejanske pristojnosti (in zmožnosti). S tem je povezan tudi način pridobivanja podatkov za učinkovito sprejemanje odločitev. Čeprav so župani pohvalili sodelovanje z državnimi organi, predvsem pa z načelniki PP, so izpostavili tudi problem, da do mnogih informacij in podatkov, ki imajo lahko (ne)posreden vpliv na stanje varnosti v občini, ne pridejo sistemsko, ampak bolj ad hoc, zaradi dobrih odnosov s predstavniki državnih organov oziroma drugih institucij (policija, centri za socialno delo, šole, zdravstveni domovi ipd.).

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

Pri tem se zavedajo omejitev glede prenosa informacij, ki izhajajo iz pristojnosti občin, vendar po drugi strani poudarjajo, da jim to onemogoča, da bi tudi kot občina lahko včasih pravočasno komu pomagali.

Ko gre za bolj strateško obravnavo problematike, si župani pomagajo tudi s posvetovalnimi telesi, npr. varnostnimi sosveti (ki sicer niso organizirani v vseh občinah), sveti za preventivo v vzgoji v cestnem prometu, določeno širino razumevanja varnosti pa kažeta tudi praksi v Občini Sevnica, kjer deluje Socialno-varnostni svet, in v Mestni občini Krško, kjer deluje Svet za sobivanje. Za župane je ključno, da so v teh telesih ljudje, ki so sposobni operativno delovati in reševati probleme na terenu.

Kar zadeva iniciativ občanov – ni jih veliko, v glavnem se nanašajo na prometno varnost, določeno iniciativnost (tudi izražanje strahu) pa občani izkazujejo tudi v primeru odmevnejših incidentov.

Glede celotne regije Posavje

Župani so podobno ocenili značilnosti in specifičnosti na področju varnosti v Posavju. Župani se srečujejo formalno (na sejah Sveta regije Posavje) in neformalno, si izmenjujejo informacije ter usklajujejo stališča. Pri tem je opaziti, da izkazujejo razumevanje in solidarnost do županov in njihovih občin, ki/ko se srečujejo s specifičnimi varnostnimi problemi.

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

Glede na to, da je bilo v času opravljanja intervjujev nekaj odmevnih dogodkov, v katerih so sodelovali pripadniki romske skupnosti, so se župani še nekoliko bolj odzvali na tovrstno problematiko, ne glede na to, ali je v njihovi občini posebej pereča ali ne. Pri tem so podprli predloge županov enajstih slovenskih občin (tudi dveh posavskih) za spremembo zakonodaje na različnih področjih, ki naj bi pozitivno vplivala na romsko problematiko, ki pa jim Vlada RS ni bila naklonjena, saj je napovedala svoje rešitve, ki jih – tako župani – zaenkrat nikjer ne prepoznajo. Podobno podporo so izrazili tudi v zvezi z migrantsko problematiko oz. problematiko nezakonitega prestopanja meje.

Glede pomena ustanovitve pokrajin

Župani so dokaj podobno ocenili možnosti pokrajin, ko gre za njihove morebitne pristojnosti in »uporabnost« na področju zagotavljanja varnosti. Pri tem se je še kako izkazalo zavedanje, da (tudi v Posavju) obstajajo zelo velike razlike v velikosti in s tem povezane potrebe in še posebej kapacitete posameznih občin.

Po mnenju županov bi država morala pokrajinam najprej določiti »vsebino« – torej kaj (in zakaj) naj bi počele – potem pa na tej osnovi del nalog, pristojnosti in kadrov z državne ravni (ministrstev) prenesti na pokrajine. Šele potem bi lahko določene naloge in pristojnosti z občinske ravni prenesli na pokrajine. To bi za vse občine lahko prineslo racionalizacijo stroškov, predvsem za manjše pa tudi ključne strokovno-organizacijske rešitve, saj sta količina in kakovost kadrov na širšem varnostnem področju v takšnih občinah kritično majhna.

Kočevje, 20. november 2024

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

aris
Javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije

Razprava

Ne gre spregledati širine, s katero župani posavske regije gledajo na varnostna vprašanja

Dolgoletne izkušnje povečujejo verodostojnost stališč, mnenj in pogledov o varnostni problematiki, četudi župani, razen enega, ne po izobrazbi ne po delovnem področju ne prihajajo s tega področja – dva župana opravljata funkcijo že peti mandat, en župan četrsti, dva pa prvega, vendar je bil prvi pred tem dva mandata podžupan in hkrati vodil civilno zaščito, drugi župan pa je pred tem tri desetletja profesionalno deloval na področju varnosti.

Verjetno prav dolgoletne izkušnje županov prispevajo k temu, da občine k reševanju problemov pristopajo izrazito konkretno, praktično, v cilj usmerjeno, v sodelovanju z lokalnimi deležniki, ki lahko pripomorejo k rešitvam, vse manj pa deklarativno ali zgolj izhajajoč iz občinskega programa varnosti. Zato županov njegova (ne)celovitost tudi pretirano ne moti.

Posavje izkazuje določene »skupne varnostne značilnosti« in le te ga determinirajo bolj kot to, v kateri administrativni/upravni/ organizacijski enoti je trenutno posamezna občina, pa naj gre za upravne enote, policijske postaje in uprave ali izpostave URSZR.

Ne glede na to, da slovensko prebivalstvo ne izkazuje veliko skrbi zaradi tujcev, ilegalnih migrantov in pripadnikov drugih etničnih skupin, odločevalci ne bi smeli podcenjevati mnenj županov, ki v zadnjem času v svojih občinah opažajo spremembe tako v (s tem povezani) varnostni problematiki kot v zaznavanju varnostnih pojavov/problemov med prebivalci.

Kočevje, 20. november 2024